

FÆLLES VEJLEDNING – KORT FORTALT

Forebyggelse og bekæmpelse af smitsomme sygdomme blandt injektionsmisbrugere

2023-opdatering

Baggrund

Hepatitis B og C, HIV og tuberkulose (TB) cirkulerer fortsat og forårsager betydelig sygelighed og dødelighed i Den Europæiske Union/Det Europæiske Økonomiske Samarbejdsområde (EU/EØS) og landene, der samarbejder om den østlige europæiske naboskabspolitik (ENP).

Disse sygdomme er fokus for FN's verdensmål for bæredygtig udvikling 3.3, som foreskriver, at "epidemierne af AIDS, tuberkulose, malaria og negligerede tropiske sygdomme [skal] afsluttes [...], og hepatitis, vandbårne sygdomme og andre smitsomme sygdomme skal bekæmpes" inden 2030. Landene vil ikke nå dette verdensmål, medmindre der sættes ind over for disse sygdomme i alle befolkningsgrupper, også blandt injektionsmisbrugere.

Det skyldes, at injektionsmisbrug fortsat er en vigtig risikofaktor for smitte med blodbårne smitsomme sygdomme (f.eks. hepatitis B og C, HIV), og at injektionsmisbrugere har en høj risiko for andre smitsomme sygdomme (f.eks. seksuelt overførte infektioner, TB) i EU-/EØS- og ENP-området.

Forebyggelse og bekæmpelse af smitsomme sygdomme blandt injektionsmisbrugere er afgørende, fordi disse sygdomme reducerer livskvaliteten og den forventede levetid for enhver person. Desuden er der risiko for smitteoverførsel til andre, herunder ikke-injektionsmisbrugere.

I sidste ende kan de medføre både indirekte og direkte samfundsmæssige omkostninger gennem f.eks. tabt produktivitet og høje omkostninger i forbindelse med behandling og pleje.

Formål og målgruppe

Den fælles vejledning fra Det Europæiske Center for Forebyggelse af og Kontrol med Sygdomme (ECDC) og Det Europæiske Overvågningscenter for Narkotika og Narkotikamisbrug (EMCDDA) har til formål at støtte beslutningstagere og planlæggere af folkesundheds- og socialprogrammer ved at styrke evidensgrundlaget for udarbejdelse af nationale strategier, politikker og programmer til forebyggelse og bekæmpelse af infektioner og smitsomme sygdomme blandt injektionsmisbrugere.

Maksimering af fordelene ved intervention

For at sikre størst mulig gavn bør disse interventioner finansieres tilstrækkeligt og gennemføres i overensstemmelse med principperne for forebyggelse og udbud af tjenester. Disse principper omfatter gennemførelse af specifikke interventioner:

- I kombination for at maksimere dækning og effektivitet
- I forbindelse med andre relevante sundhedsfremmende aktiviteter rettet mod strukturelle og individuelle faktorer, der fremmer sundere og/eller sikrere adfærd (f.eks. aktiviteter, der bekæmper stigmatisering og diskrimination og fremmer sikrere seksuel adfærd og stofbrug)
- Ved anvendelse af en praktisk, målrettet, fællesskabsbaseret og personcentreret tilgang.

Centrale interventionsområder efter ekspertpanelets kritiske gennemgang af evidensen

På baggrund af den mest robuste tilgængelige evidens og/eller positive ekspertudtalelser, samt hvad der betragtes som bedste praksis i henhold til gældende internationale retningslinjer, blev der identificeret seks centrale interventionsområder. Deres vedtagelse bør betragtes som nøglekomponenter i en omfattende tilgang til forebyggelse og bekæmpelse af smitsomme sygdomme blandt injektionsmisbrugere – baseret på overvejelser omkring relevante operationelle behov og reguleringsmæssige og juridiske rammer:

1 Levering af sterilt injektionsudstyr

Sørg for sterile nåle og sprøjter og andet udstyr til stoftilberedning (kogeapparater, filtre, vand til injektion), bl.a. i fængsler og gennem apotekerne.

2 Behandling af stofafhængighed

Tilbyd behandling med opioidagonister, bl.a. i fængsler

Sørg for sterilt injektionsudstyr i kombination med opioidagonister

Tilbyd information, uddannelse, rådgivning og færdighedstræning sammen med opioidagonister og nåle- og sprøjteprogrammer, bl.a. i fængsler.

3 Vaccination

Tilbyd vaccinationer mod hepatitis A og B, luftvejsinfektioner som covid-19 og influenza og mod stivkrampe for at forebygge infektioner og/eller komplikationer hos injektionsmisbrugere; tilbyd desuden vaccinationer mod pneumokoksygdom og human papillomavirus, især til personer, der lever med HIV og injektionsmisbrug.

4 Testning for smitsomme sygdomme

Tilbyd rutinemæssig, frivillig og fortrolig testning med informeret samtykke, i overensstemmelse med relevante retningslinjer for:

- Hepatitis C-virus og HIV, til alle injektionsmisbrugere
- Hepatitis B-virus, til alle injektionsmisbrugere med ingen/ufuldstændig vaccination
- Seksuelt overførte infektioner (f.eks. syfilis, klamydia, gonorré), til alle injektionsmisbrugere med symptomer på seksuelt overførte infektioner og/eller personer med højere risiko (f.eks. personer med flere seksuelle partnere, personer, der tilbyder sex til gengæld for penge/stoffer)
- TB-sygdom, til alle injektionsmisbrugere med tegn og symptomer på TB og/eller personer med højere risiko

(f.eks. hvis de har været udsat for smitte eller lider af en prædisponerende underliggende sygdom).

Alle personer, der tester positiv, bør henvises til behandling.

5 Behandling af smitsomme sygdomme

Tilbyd:

- Antiviral behandling til personer, der er diagnosticeret med hepatitis B og er egnede til behandling
- Antiviral behandling til personer, der er diagnosticeret med hepatitis C
- Antiretroviral behandling til personer, der er diagnosticeret med HIV
- Anti-TB-behandling til personer med TB-sygdom
- Forebyggende TB-behandling til personer med TB-infektion, efter at have udelukket TB-sygdom
- Behandling af andre smitsomme sygdomme såsom seksuelt overførte infektioner og bakterielle hudinfektioner som klinisk indiceret.

Sørg for, at der er et samarbejde mellem udbydere af tjenester rettet mod injektionsmisbrugere, og personer, der yder behandling for smitsomme sygdomme, så der i stigende grad henvises til behandling, især i tilfælde af hepatitis C.

Noget tyder på, at der i hvert fald med hensyn til hepatitis C-behandling er en øget chance for, at behandlingen gennemføres, når der også tages mentorordninger i brug.

6 Brugerrum med overvågede injektionsfaciliteter*

Sørg for overvågede injektionsfaciliteter for at reducere risikoadfærd blandt injektionsmisbrugere. Det kan bidrage til forebyggelse af hepatitis C- og HIV-overførsel.

*De fleste brugerrum tilbyder overvågede injektionsfaciliteter. Der er tale om sundhedsmiljøer, hvor man kan tage sine medbragte stoffer under hygiejniske forhold, typisk under opsyn af medicinsk uddannet personale. De reguleringsmæssige og juridiske rammer varierer fra land til land og vil have betydning for spørgsmålet om, hvorvidt denne type tjeneste kan tilbydes, og hvilke driftsmodeller der er tilladt.

Vejen frem

Interventionerne forventes at bidrage til opfyldelsen af lokale, regionale, nationale og internationale mål på området for smitsomme sygdomme, hvis de gennemføres i tilstrækkelig stor skala.

Den faktiske gennemførelse er kompleks, og landene er forskellige med hensyn til eksisterende politikker, ressourcerkapacitet, sundhedssystemer samt sociale, kulturelle og epidemiologiske sammenhænge, så det er fortsat op til dem, der gennemfører vejledningen, at afgøre, hvilke interventioner – og kombinationer heraf – der afhængigt af konteksten bør prioriteres.

For at hjælpe landene med at gå fra, hvad vejledningen anbefaler, til at anvende den, er der også udarbejdet 12 modeller for god praksis, der beskriver interventioner og tilgange, der med vellykket resultat bruges af europæiske lande til at forebygge og bekæmpe infektioner blandt injektionsmisbrugere.

Samlet set viser disse værdien af, at interesserede borgere inddrages, at tværfaglige tilgange tages i brug, og at sygeplejersker spiller en rolle i forbindelse med testning i

nærområder, således at injektionsmisbrugere henvises til behandling for smitsomme sygdomme og får hjælp til at gennemføre deres behandling.

Ud over at gennemføre forløbet med interventioner, nøje observation og stadig overvågning er der behov for og bør investeres i løbende forskning inden for forebyggelse og bekæmpelse af smitsomme sygdomme blandt injektionsmisbrugere.

Læs den fulde vejledning på:

<https://www.ecdc.europa.eu/en/publications-data/prevention-and-control-infectious-diseases-among-people-who-inject-drugs-2023>

Læs modellerne for god praksis på:

<https://www.ecdc.europa.eu/en/publications-data/models-good-practice-community-based-testing-linkage-care-and-adherence-treatment>